

El Jardí de Les Tardes

El Jardí de l'Anarkia

-La revista contra-informativa, creada per a la lliure difusió de les idees i la cultura-

Número especial, any 2005

Edició autogestionada

"Che" Guevara, una biografia.

Ernesto "Che" Guevara

**HASTA LA VICTORIA
SIEMPRE**

Che es la interjección característica del habla argentina familiar para llamar la atención del interlocutor. Según la entonación o las circunstancias, che, que es signo de tuteo, puede significar mil cosas distintas: eh!, salud!, caramba!, no es posible, etc... Aunque se trata casi de un vulgarismo, el uso del che distingue a los rioplatenses de la mayoría de los demás hispanoparlantes.

Con este apodo, los cubanos castristas designaron enseguida al joven médico argentino que se unía a su causa, "un nombre que él hizo famoso, un nombre que él convirtió en un símbolo" (Fidel Castro).

1ª part

Ernesto Guevara de la Serna va nèixer en el si d'una família de l'alta burgesia argentina l'any 1928. Però al marge de dades biogràfiques que podem trobar en qualsevol enciclopedia, volem en aquest article desentranyar les vicisituds de l'última llegenda romàntica del passat segle XX. Més enllà de la fotografia-símbol que tots coneixem, va existir un ésser amb unes qualitats excepcionals a les quals es deu la seva autèntica idolatració per part de les masses i la joventut. Tal com es va auto-descriure en el seu discurs davant les Nacions Unides en representació de Cuba (i dels països del Tercer Món):

"Soy cubano y también soy argentino y me siento tan patriota de Latinoamérica como el que más y, en el momento en que fuera necesario, estaría dispuesto a entregar mi vida por la libertad de cualquiera de los países de Latinoamérica sin pedirle nada a nadie, sin exigir nada y sin explotar a nadie."

I així va ser, va abandonar el seu lloc privilegiat en el govern cubà i seguint un periple de varis milers de kilòmetres va lluitar des del Congo fins a Bolívia on van acabar els seus dies físics, però no els seus alts ideals. Però anem als inicis per analitzar el perquè d'aquesta personalitat tan peculiar, valorada per la major part dels éssers humans.

1-Juventut i formació intel·lectual

Desde que era un infant pateix asma, que arrossegà al llarg de tota la vida, i que provoca en ell una reacció a nivell psicològic, que el fa lluitar contra les adversitats que li suposa la malaltia. Aquesta lluita interna desenvoluparà una fortalesa moral difícilment quebrantable, de manera que desembocà al llarg dels anys en una lluita asceta per tal d'abastar els seus ideals de llibertat i justícia, l'antígona dels quals són els Estats Units (segons el seu pare). A part d'aquest fet que marca profundament la seva personalitat, podem dir que el fet de néixer en una família benestant, que s'identificava amb les idees liberals i antifeixistes que regnaven en aquella època (estem parlant dels anys 30-40), el van marcar de manera que aviat es va interessar per idees polítiques. És en aquest temps quan el jove Ernesto, en els seus llargs períodes de malaltia, devora llibres que abarquen tots els àmbits, de manera que es converteix en una persona amb una vasta cultura intel·lectual, una costum que no abandonarà mai. En la seva adolescència incideix especialment en dos autors: Gandhi i Freud. Del primer n'extreurà el valor d'una persona que es supera a ella mateixa per tal d'assolir un noble ideal, en aquest cas la lluita no-violenta (*ahimsa* en hindú) per materialitzar una idea política: l'independència de la Índia. Del segon arribarà a la conclusió que la societat actual ens omprimeix de tal manera que no podem desenvolupar-nos lliurement (degut a un principi de realitat mantingut mitjançant la violència), i que el deure individual de cada persona és treballar per tal de deslliurar-se d'aquesta feixuga càrrega, el que ell anomena: "la cerca d'un home nou". I finalment per consolidar la base del que serà el futur "Che": l'esport. Practica diferents esports: rugby, montar a cavall, fútbol, golf, natació... i tot això redoblant l'esforç físic per vèncer l'asmatisme. Però per sobre de tots aquests, un joc d'estratègia: els escacs, joc que practica amb assiduitat buscant sempre nous rivals a qui enfrontar-se i que possiblement li va donar un sentit de l'anticipació i estratègia imprescindible per a la guerra de guerrilles. Arriba el moment de triar la carrera universitària, amb una decisió inesperada: medicina. Aquesta li obrirà les portes en el futur en el moment en que es començi a involucrar verdaderament en política, i es que la revolució també necessita metges. D'aquesta manera, durant els anys que serà a la universitat, mantindrà contacte amb diversos intel·lectuals d'esquerres, grups polítics opositors al peronisme (mot derivat de Eduardo Perón, dictador populista a la Argentina dels anys 40), això si, mantenint-se partidari de la no-violència, alhora que continuarà desenvolupant activament les activitats citades anteriorment.

2-El viatge que canviarà la seva vida

Ernesto, és en aquesta època un jove somiador, que desitja conèixer món i portar els seus coneixements de medicina arreu per tal d'ajudar els necessitats, i vet aquí, que en l'últim any de carrera sorgeix l'oportunitat de la seva vida, la qual el farà evolucionar de manera transcendental per a la seva persona. Juntament amb Alberto Granados, activista polític, decideix recórrer el continent Americà amb una motocicleta batejada amb el nom de *Poderosa* i subsistint nomès amb els seus propis recursos, o sigui treballant al llarg del camí per poder menjar i dormir en condicions (MAPA 1). Així és com es transforma l'aventurer Ernesto Guevara en el conegut "Che". Però

anem a veure com es desenvolupa aquesta etapa que marca un abans i un després en la seva vida, i que quedarà immortalitzada en els "Diarios de motocicleta", una costum (la d'escriure diaris de viatge) del nostre personatge que mantindra al llarg dels seus periples pel món. D'aquesta manera intercalant llargues estades en alguns països amb visites fugaces en d'altres, pasa sortin de Córdoba (Argentina), per Santiago de Chile, Cuzco, Lima i el Machu Pichu (Perú), Bogota (Colombia), Caracas (Venezuela) i d'aquí a Miami (E.U.A.) en avió. La segona etapa del viatge comença a Buenos Aires, i passarà per La Paz (Bolivia), l'Equador, Panama, Managua (Nicaragua), Honduras, Guatemala, Mèxic, i finalment Cuba... Els diners són escassos, de fet només conten amb 350 dòlars, però tot i aixó aconseguiran recórrer 10.000 kilòmetres en set mesos. Experiències com treballar en una leproseria, conviure amb la pobresa, veure les ruïnes vivents dels avantpassats Inques, recórrer els infinits paisatges sudamericans, i inclús conèixer "el Gran Germà Americà" (Estats Units), són les que fan aflorar en l'esperit del jove d'escassos 25 anys un sentiment de panamericanisme i de lluita per la justícia social i la llibertat individual. En la pausa que va entre la primera i la segona sortida, Ernesto aprova els 15 exàmens que li faltaven per convertir-se en Doctor en Medicina. Després d'aixó ja es veu preparat per reempendre el viatge i fer-ho amb la confiança de poder valer-ser per ell mateix amb el títol sota el braç. El jove doctor decideix utilitzar els seus coneixements per tal d'ajudar els altres i així torna a despegar, aquest cop en direcció cap a La Paz. En aquesta segona etapa del viatge, amb la presència pasiva i activa en dos revolucions socialistes, les de Bolívia i Guatemala, és on realment el metge pren definitivament consciència política i decideix que lluitarà per l'emancipació econòmica i social dels pobles d'Amèrica deixant-hi la vida si fos necesari. Així es que després d'alguns mesos de viatge acaba fent cap a Guatemala on l'esperen diversos amics.

3-Guatemala o revolució social i guerra neocolonialista

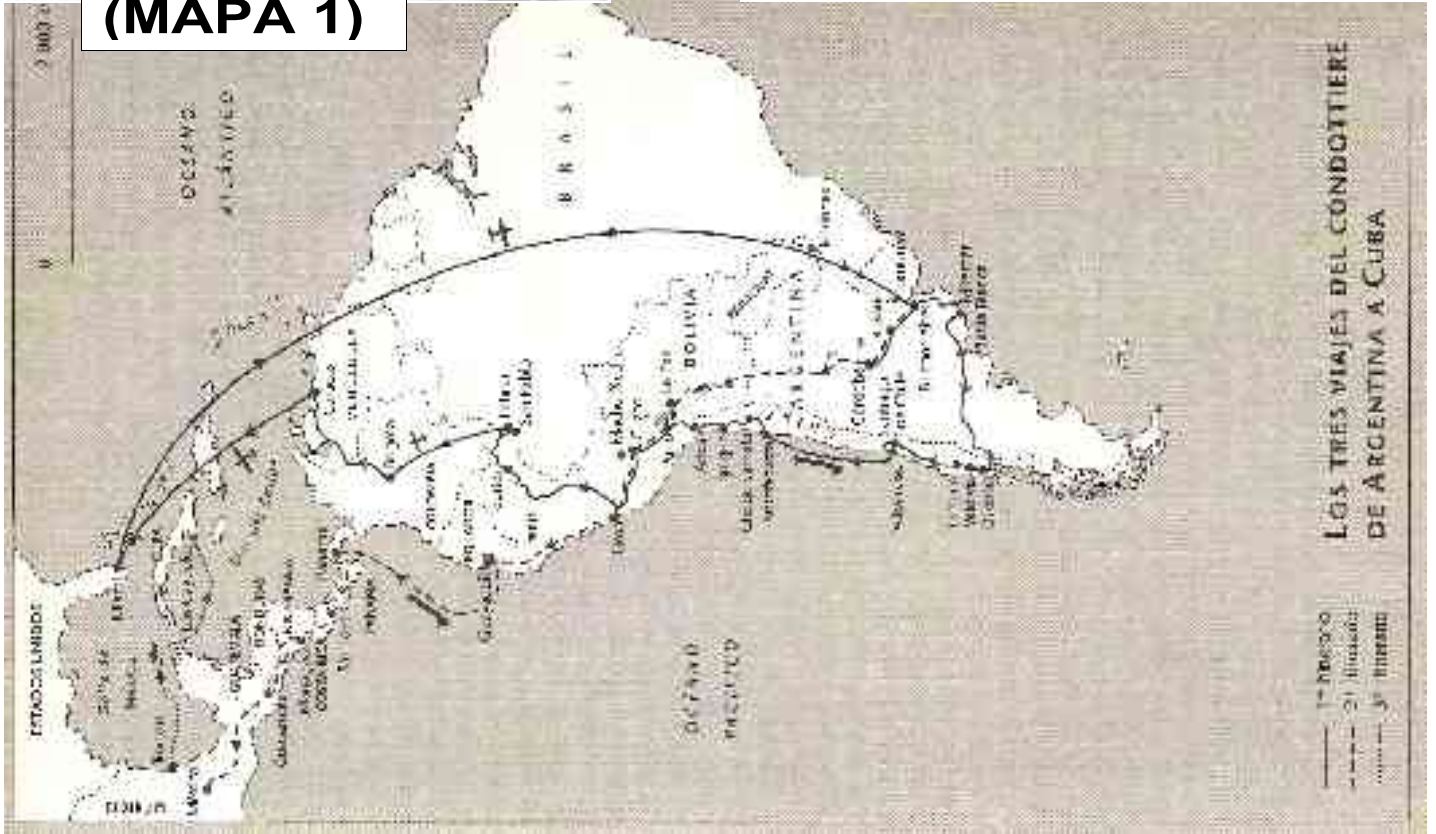
Som a l'any 1953 i els esdeveniments es succeixen a un ritme trepidant, som a la dècada en que comença la Guerra Freda i per tant ens trobarem amb Stalin, el Mur de Berlín, enfrontaments de baixa intensitat arreu del planeta, en definitiva la lluita entre els dos dogmes que pretenen convertir-se en paradigma mundial. I a Guatemala s'hi jugarà un dels primers assalts. Després d'una victòria democràtica a les urnes, puja al govern el reformador Jacobo Arbeniz, que inicia un gir polític cap a les esquerres, concretament cap al socialisme. Però després d'engegar diversos canvis a nivell econòmic (amb una reforma agrària entre d'altres) i amb l'expropiació dels terrenys a la United Fruits (companyia nord-americana dedicada a l'explotació de la terra, mitjançant l'explotació de les persones), comença la resposta estadounidenca contra els que lluiten per la superació de les desigualtats des de la democràcia. Així els E.U.A. amb l'ajut indispensable de la C.I.A, van reflexionar i van arribar a la conclusió de que "les polítiques radicals i nacionalistes" del govern havien aconseguit "el recolzament de la majoria de la població", fet que l'agència d'informació va atribuir al seu "baix nivell intel·lectual". O sigui que mans a la obra: cop d'estat militar recolzat pels "americans", confrontació, conquesta de les zones de resistència i finalment repressió de les masses subversives. Ernesto juga un paper de mitjana importància en aquest bateig de foc. Intenta organitzar la resistència mitjançant grups autònoms, però la moral de la població està sota mínims després de ser bombardejada incesantment. Es en aquest punt en el que possiblement el "Che" s'adona de l'evidència de que un enemic que utilitza la violència d'una manera tan desmesurada (Estats Units) només pot ser combatut amb la lluita organitzada del poble mitjançant les armes, renegant així dels mètodes no-violents de Mohandas Gandhi que tant havia valorat en el pasat. Fet i fet, el cas es que Ernesto ja és fitxat en aquesta època pels serveis secrets americans i cercat per a la seva eliminació degut a la seva implicació en la resistència. Així es veu obligat a exiliar-se a Mèxic on l'esperen diversos amics que ha conegut en la seva anterior aventura, juntament amb la seva primera dona Hilda Gadea amb la que es casarà posteriorment.

4-Mèxic: l'irrupció de Fidel Castro

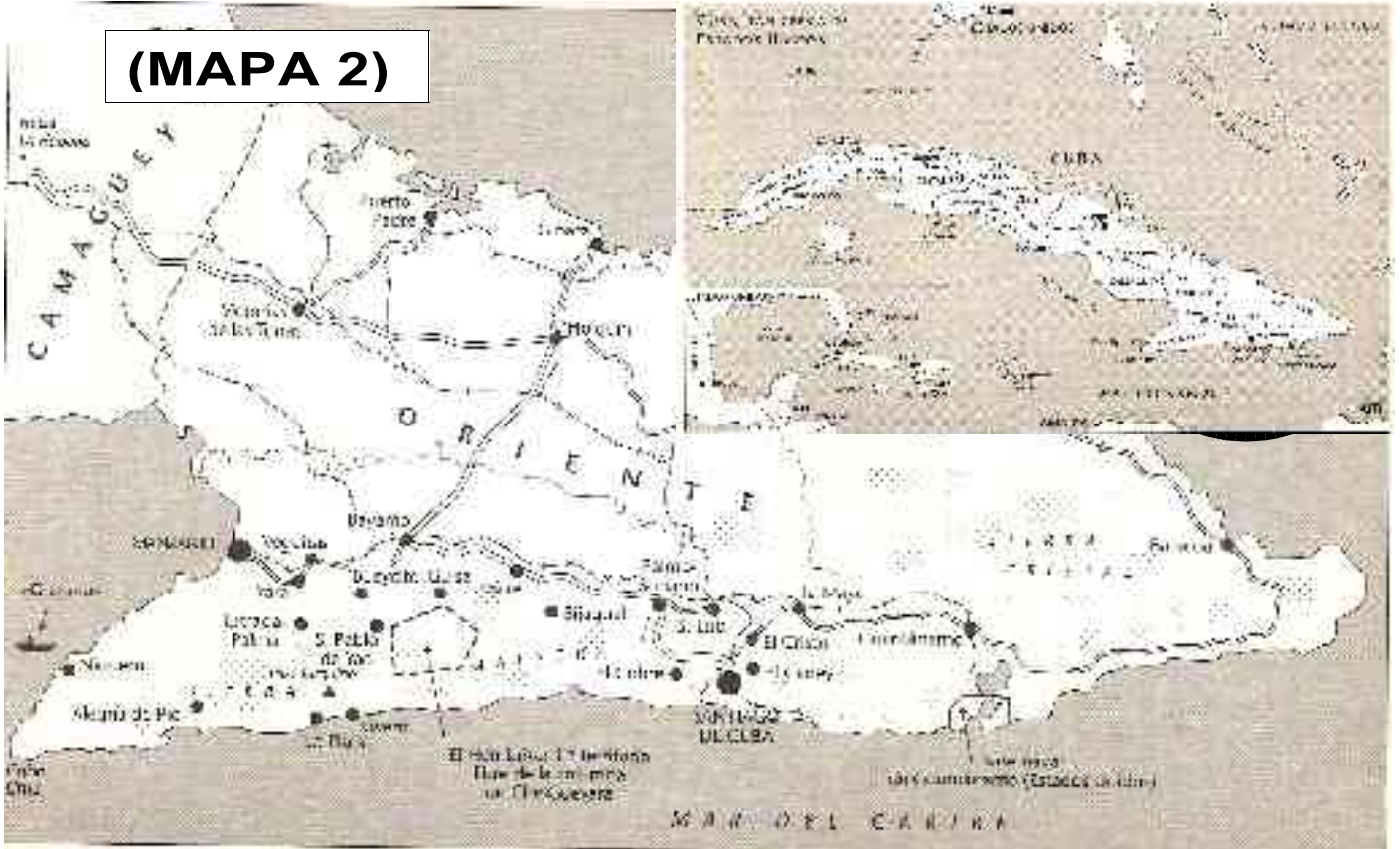
Ja a Mèxic i amb el retrobament dels companys dispersats per la guerra, comença una nova etapa en la que s'acabarà de forjar el que serà "un soldat d'Amèrica". En aquesta època treballa de fotògraf, per una editorial i finalment com a metge en un hospital. Ernesto seguint amb la seva tradició lectora, decideix buscar respostes als sucesos que ha viscut a centreamèrica amb l'anàlisi de les obres de Lenin, Marx, Trotsky i Mao (recentment ascendit al poder a la República Popular Xina). D'aquesta manera arriba a una alta formació teòrica del sistema polític-econòmic capitalista i les seves alternatives. Però el succès que ha de transformar la seva estada és l'entrada a escena de la resistència cubana contra el dictador Batista, exiliada a Mèxic, entre la qual es troba Fidel Castro, dirigent del moviment opositor.

(MAPA 1)

(MAPA 2)

◀ Qui va ser... ? ▶

Ernesto "Che" Guevara

2ª PART

1-Mèxic: la irrupció de Fidel Castro i la utopia cubana

Fidel Castro ja era un mite entre els cubans de la resistència en aquella època, degut a la sublevació dirigida per ell mateix en una caserna de l'exèrcit del dictador Batista que governava, amb el beneplàcit d'Estats Units, l'illa de Cuba de manera totalment despòtica.

**HASTA LA VICTORIA
SIEMPRE**

Arran d'aquest succès va sorgir una forta oposició que lluitava tant a nivell sindical a les ciutats, com en agrupacions de *guajiros*, els anomenats camperols pels cubans. El que calia era reforçar les connexions entre la urbs i el camp per tal de donar consistència al moviment que s'havia forjat d'ençà de l'intent castrista d'arribar al poder amb les armes. Així tenim un poble que necessita una espurna per sentir-se el suficientment fort com per aixecar-se contra el titella de Washington. Aquesta espurna s'està creant a Mèxic on Fidel i el seu germà Raúl viuen exiliats, juntament amb molts altres dissidents cubans. La xarxa de contactes cubans s'estén fins a Estats Units o hi ha una forta presència d'illencs que col.laboren econòmicament amb la causa.

Però tornem a la trobada que van tindre els dos personatges. La concordança entre els dos és instantànea i aquella nit la sobretaula s'allarga durant 10 hores. Al final d'aquesta, Fidel ja ha comunicat al "Che" tots els aspectes de la nova expedició destinada a conquerir el poder a l'ínsula, i s'ha decidit que Ernesto en sigui el metge oficial. Amb aquesta revel.lació comença una etapa que ha de durar uns mesos, al llarg dels quals s'aprofunditzarà molt a nivell teòric, però en el que serà omnipotent l'aspecte pràctic, ja que per primer cop s'esdevindrà un enfrontament cara a cara amb un exèrcit professional. Per tant el següent pas és l'entrenament físic i militar per tal de poder sobreviure en les condicions més adverses de la selva tropical, agreujades per la vida del milicià de la guerra de guerrilles. Amb l'ajuda d'un exgeneral de la Guerra Civil espanyola com a entrenador, el fons econòmic aconseguit per donacions populars (que va destinat a la compra d'armes per als soldats), i un grapat de valents voluntaris, comença a fer-se realitat el somni. També es compra un iot, que es batejarà amb el nom de *Granma* (per la seva antiguitat), el qual serà l'encarregat de portar els guerrillers de les costes de Mèxic fins a les platges de Cuba.

Finalment, després de mesos de dur entrenament i algunes desercions, el 25 de novembre de 1956, un vaixell pensat per a 25 persones, salpa amb 83 combatents a bord, cosa que implica a part de les armes, munició i quelcom per sobreviure uns dies.

2-Sierra Maestra: Hasta la victoria siempre

Naturalment en unes condicions tan pèsimes el viatge es converteix en una odissea per als passatgers, però el més tràgic encara havia d'advindre. Després d'una setmana a la deriva el iot embarranca en una zona fangosa, cosa que fa impossible el desembarcament de les armes pesades i cada soldat ha de portar l'imprescindible per defensar la seva vida. Però aquí no ha acabat tot,

just 24h després de ser a l'illa són sorpresos per una emboscada de l'exèrcit de Batista (casquitos) que mata diversos companys i separa en dos grups els més afortunats que no han estat abatits per les bales traïdores. Així un grup comandat per Castro i l'altre per Guevara es mantenen incomunicats durant setmanes fins que finalment coincideixen gràcies a l'ajuda d'uns guajiros.

Els camperols seràn un peça clau en el joc estratègic que es desenvoluparà entre la guerrilla i l'exèrcit. El famós "muerde y huye" que practicaven els llibertadors, no hauria estat possible sense l'ajuda dels habitants de la zona en forma de menjar i allotjament, a canvi rebien l'esperança de que algú lluitava contra l'explotació, i per suposat ajuda mèdica del voluntariós Guevara. S'ha de dir però que alguns agricultors es varen vendre a l'Estat, de manera que el grup va haver de sortejar diverses traïcions sobretot en les etapes primerenques de la lluita. Tot i aquests entrebancs (als quals cal afegir dèficit de municions i de provisions), el conjunt va anar consolidant la seva posició al que és el sistema muntanyòs més important i selvàtic de l'illa, Sierra Maestra. Aquesta, situada al sud-est del territori cubà, conforma el cònciu imprescindible per tal d'establir un front armat, des del qual poder atacar al pla central i a la capital, l'Habana, força més a l'oest. L'avenç és complex, però les primeres victòries arriben en els primer mesos de sublevació. L'impuls definitiu l'efectuarà l'incorporació de milicians autòctons, pertanyents al moviment d'oposició, que aporten experiència sobre el terreny i avituallament. Així el conjunt de condicions favorables, desemboca en l'establiment d'un campament fixe (fins aleshores havia estat nòmada), la creació de llocs de control, una avantguarda i un

territori ampli amb civils que col·laboren en les tasques més primàries per tal de que el combatents treballin únicament en les seves feines militars.

A mesura que es van acomplint els objectius fonamentals de Castro (establir una posició i donar-se a conèixer internacionalment a través de periodistes, donant l'imatge d'un demòcrata, a través dels periodistes que el visiten, per tal de crear desestabilitat en el Govern), sembla evident que amb el temps i els homes necessaris, la victòria és inevitable. Amb la conquesta de la primera ciutat important, Santiago de Cuba, es passa a la segona part del pla: dividir el grup, i seguint el dors de l'illa, travesar-la arribant al centre, on hi ha la segona serralada més important (sierra Escombray) i crear un nou focus de resistència. Missió: Impossible.

Comandant encarregat de portar-la a terme: el "Che" Guevara. Resultat: després d'una llarga marxa per la selva, el grup encapçalat pel "Che" es rebut en els pobles on arriba amb alegria, la nació veu com l'alternativa a l'horror és factible i col·labora en tots els aspectes amb la guerrilla. Ja som a l'any 1958 i aquest és apunt de finalitzar, i després d'haver consolidat les posicions a la serra, es decideix començar a avançar. A mesura que s'acosta el final van caient posicions de l'enemic de forma simultània i la moral de l'exèrcit és sota mínims. La Habana és més aprop que mai, però encara manca superar la batalla de Santa Clara, punt clau en l'elevació a categoria de mite de l'argenti. Santa Clara, ciutat d'on prové la nova amant de Guevara (Aleida March), és un dels últims refugis resistents, amb uns 3200 soldats lleials al règim. Contra aquests el comandant llença 324 guerrillers, amb molta més moral i amb el suport de la població. Només entrar la població es revolta i per ordre de Radio Rebelde s'aixequen barricades al carrer per tal d'impedir el pas dels tancs, a part de la imposició d'un estat de setge als casernes militars, principals focus de la resistència. Així després de diverses emboscades i d'aconseguir abundant munició, armes i dos tancs, Guevara ordena l'atac final a les últimes posicions, la batalla ha durat 5 dies, que seràn coneguts com "les 5 jornades glorioses". Un cop de sort que també ajuda a la victòria, és el fet ocorregut el dia de Nadal de 1958, només amb l'entrada de 20 homes (una avantguarda), s'estimula la població de Sancto Spirito (60.000 hab.) a revoltar-se contra l'autoritat.

L'Habana és a tir de pedra, però cal no precipitar-se en l'últim moment. Inesperadament la notícia de que el general Batista s'ha exiliat a la veïna Santo Domingo (República Dominicana) trasbalsa tot el territori. Aquest fet precipita els esdeveniments i Castro com a bon estratega decideix donar el cop de gràcia i convoca vaga general, que es secundada per la major part de la població. En conseqüència cauen les principals places militars sense oposar resistència, els dies 30 i 31 de desembre. Per a Any Nou la victòria ja

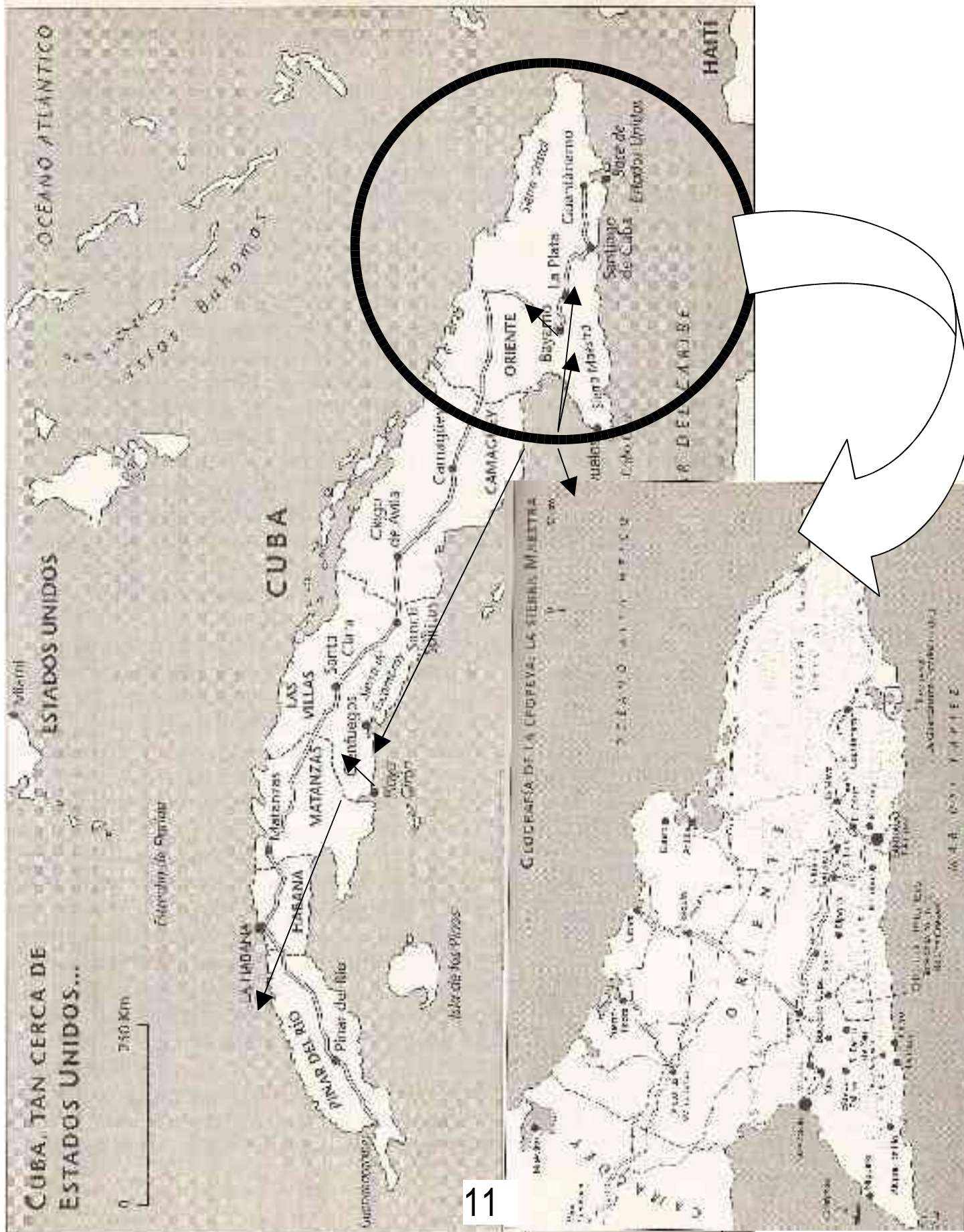

és segura, però no es fins al dia dos, quan entren a l'Havana les tropes rebels i l'ocupen sense llençar ni un tret, que s'aconsegueix restablir la pau. En l'últim moment però es decideix que el primer comandant que entri no sigui Guevara, sinó Camilo Cienfuegos, un altre dirigent del moviment. Aquesta decisió que s'atribueix a Castro, respòn a una decisió de tàctica militar o s'intenta apartar el popular Guevara de la victòria final? No ho sabrem mai, però les diferències entre els dos grans és evident, encara que no suposen cap problema en principi, almenys fins que aquests siguin al poder.

L'entrada a la capital és triomfal, Castro que ha quedat a la rereguardia, fa una marxa des de Sierra Maestra, al llarg de la qual milers de persones s'uneixen per celebrar allò desitjat des de feia tants anys: la llibertat. Com va dir un dels presents: "Nunca más seremos tan felices, nunca". Certament aquell moment va ser el dia més feliç de la vida de Guevara, ja que es confirmaven les seves creències de que un grup de persones disposades a tot podien arribar amb la correcta formació a derrocar les forces opresives de la població, i engegar així el procés de creació d'un "home nou" que havia de portar l'igualtat i la justícia arreu i restablir així la pau. Aquesta teoria i les experiències acumulades durant la batalla, van desembocar finalment en la redacció del llibre "*La Guerra de Guerrillas*", referent indiscutible per a totes les guerrilles sorgides a Sudamèrica durant les següents dècades, i estudiat a fons pels agents de la C.I.A. per tal de fer fracassar qualsevol revolta.

3-La Revolució com una síndria: roja per dins, verda per fora

Ha arribat l'hora de la veritat. És l'hora de la revolució, però sembla ser que aquest és l'aspecte menys preparat en el moment de la veritat, o s'han amagat molt bé les intencions, ja que gràcies a la tergiversació de la realitat produïda per la teatralitat de Castro en les intervencions en públic i en la relació amb els periodistes estrangers, s'ha aconseguit donar una falsa visió de les intencions dels sublevats. Fins a tal punt que Estats Units no veuen amb mala cara l'ascens al poder d'en Fidel, a qui consideren un personatge carismàtic i amb suficient poder per portar el país cap a les vies democràtiques del liberalisme. Però aquesta aparença exterior d'innocència és trencarà en les primeres decisions de govern, encara que abans cal passar pel tràmit inherent a tota revolució victoriosa: la depuració dels antics càrrecs. Tot i que les forces rebels han entrat a la capital sense violència, és a la ciutat de l'Havana on resideixen més caps militars i polítics de l'antic règim que han de ser eliminats per tal de poder establir un nou ordre sense elements reaccionaris. Un dels encarregats de dur a terme la selecció i execució de les sentències amb judicis populars és el mateix Guevara, que intenta accelerar al màxim el procés per tal de poder començar a crear el nou sistema. Aquests judicis populars inquieten als Estats Units que denuncien "assassinats en massa", encara que alhora de la veritat tan sols són executats 250 càrrecs públics. Aquest són jutjats segons el nombre d'assassinats atribuïts segons les dades recopilades al llarg de la seva estada al poder. Així després d'aquest tràmit, Guevara es retira a descansar en un lloc apartat amb Aleida March, amb la qual es casarà en el futur.

◀ Qui va ser... ? ▶

Ernesto "Che" Guevara

3ª PART

**HASTA LA VICTORIA
SIEMPRE**

**1-La Revolució com una síndria:
roja per dins
verda per fora.**

Envoltats per una aureòla de victòria, els principals components de la guerrilla es disposen a actuar. Per tant és l'hora de ficar damunt la taula les idees sobre les quals és voldrà reconstruir la nació i el seu sistema politico-social. Després d'un breu descans, el nostre personatge començara a pendre la seva posició dins la nova estructura estatal. Però quina és la tipologia d'Estat que pretenen erigir els triomfadors de la guerra contra la dictadura? (recordem que la revolució comença realment quan es pren el poder). Com demostren els fets històrics i diferents documents anteriors i posteriors a la victòria, les intencions de Castro (autèntic estadista i dirigent del moviment) van variar, almenys de cara a l'opinió pública de direcció. I l'ocultació de les intencions, o el canvi de pensament posterior, van ser claus per a la no-intervenció dels Estats Units durant la guerra contra Batista. El fet és que es va donar l'imatge de que en cas d'aconseguir el poder s'instauraria un règim populista, per tant basat en una falsa democràcia i en l'acomentament del poble mitjançant pa i circ, inclús favorable al catolicisme com demostra el fet de que Castro es mostrés davant dels periodistes estatunidencs amb una creu, símbol de Jesucrist. Però de cara endins, i no ho sabem del cert, es que en algun moment es van anar transformant les pautes d'acció, fins al punt que Fidel es va declarar "marxista-leninista", afegint que "ho seré fins al dia de la meva mort". Per tant sobre les bases teòriques del comunisme els dirigents inicien el que serà una campanya de gran abast i profunditat per tal de canviar l'estructura de la societat, que apart havia quedat mermada per dos anys de combats.

D'aquesta manera les primeres reformes van encaminades cap a una redistribució de la riquesa, de manera que es comencen a expropiar les primeres empreses per tal de pasar a formar part de l'Estat socialista. La nacionalització era imprescindible en un país que volia arribar a ser independent econòmicament. Però en el cas de Cuba el que era necessari era un canvi en la producció agrícola. Aquesta havia estat durant segles la font

de riquesa de l'illa, explotada per empreses dels països imperialistes com ara Espanya o Estats Units. Per tant la revolució pasava per eliminar el monocultiu de sucre i pasar a una redistribució dels terrenys en diferents tipus d'explotacions. Mentrestant Guevara ocuparà alts càrrecs en la direcció de la revolució, entre ells: director de l'INRA (Institut Nacional de la Reforma Agrària),

El "Che" en una reunió amb JP.Sartre, el qual visita la revolució.

President del Banc Nacional Cubà i Ministre d'Indústria. En aquestes posicions demostrarà la seva capacitat d'adaptació a un nou ambient totalment aliè al que havia fet fins aleshores. Així sense deixar de banda les seves obligacions com a membre del govern, s'aplica a consciència en l'estudi de l'economia marxista, així com de la capitalista, a més a més de elevades lliçons de matemàtiques, per tal de fer quadrar el que serà el projecte més gran dut a terme per Ernesto: la socialització de tots els capitals de l'illa i la industrialització de l'economia.

Com s'ha pogut veure dos grans bous són els que impulsen el carro de la revolució: l'agricultura i l'indústria, el camp i la ciutat, els *guajiros* i el proletariat. Es per això que no ens es d'extranyar que Guevara ocupi aquests càrrecs tan diversos, ja que és un del homes més capaços de l'illa, i alhora perquè és el que sap comunicar amb el seu llenguatge les teories que sorgueixen en la seva ment essent capdavanter d'institucions que movilitzen la majoria de la població. Per al "Che" aquests anys són els de la seva màxima evolució com a assagista i creador de consciència de classe. Paral·lelament a les seves funcions dins la burocràcia, el nostre personatge mostra a la societat els seus alts ideals mitjançant articles en prestigioses revistes existents a l'illa, això si, de forma anònima o amb pseudònim fent així un gest humilitat, ja que mai s'ha cregut un gran escriptor. També expressa les seves opinions i directrius sobre una gran varietat de temes en discursos al poble cubà, entre els quals cal destacar: "*Qué debe ser un joven comunista*" i "*El socialismo y el hombre en Cuba*".

En ells es mostra el reflex de l'esperit del "Che" i dels ideals que vol transmetre a la resta de la població: sacrifici, treball, esforça, perseverança... tot per tal de dur a terme la transformació més radical que mai hagi emprès una societat contemporània, la de l'alliberació del materialisme capitalista per pasar a l'idealisme *guevarista*, pasar de ser una nació subdesenvolupada i esclavitzada, a ser la capdavantera en la lluita contra l'imperialisme i la dignificació de la vida humana. I diem *guevarista* perquè ell és l'autèntic motor ideològic de la maquinària socialista, i ho és per mèrits propis, al haver construït dels seus inicis de presa de consciència, el com i de quina manera havia de ser una societat, els individus de la qual tinguessin totes les necessitats cobertes per pasar a un estat superior de llibertat al qual han d'aspirar tots els éssers vius conscients d'ells

mateixos. Perque al ser conscients d'ells mateixos, aquests éssers han de lluitar per la seva autosuperació i nomès ho aconseguiran trencant les cadenes imposades per el devenir del temps fins als nostres dies. Per tant és important reflexionar sobre tot i cadascuna de les coses i persones i accions que ens envoltent, estudiant tots els processos, esbrinant els perquès i buscant alternatives a l'injustícia. I ho haurem de fer des de la proximitat diària, amb els que convivim, sense obviar la visió general d'un conjunt global, que es el què és la societat humana i la naturalesa, medi ambient en el qual convivim. Evidentment cap polític actual és capaç d'arribar a aquest nivell d'elaboració de discurs, i per tant és necessari catalogar el "Che" més enllà de simple polític o revolucionari, és un autèntic pensador, algú que cerca coneixement, el que en l'antiga llengua grega anomenariem *filosofos* (filo/amor ,al sophos/coneixement). Aquesta és la lliçó que el revolucionari llença al conjunt dels humans per tal de que reflexionin sobre la seva situació en el món, i actuïn.

El "Che" al capdavant del Banc Nacional Cubà, a l'any 1960.

L'últim aspecte a destacar d'aquesta època és la seva feina com a ambaixador de la Revolució Cubana al món. Visita diferents països socialistes/comunistes o en vies de socialització com ara: l'URSS, Algèria, Corea del Nord, Vietnam del Nord, la República Popular Xinesa... En tots ells intenta establir lligams de cooperació a tots nivells, des d'ajuts per a l'educació, intercanvi de professionals especialitzats, importació de tecnologia i diversa maquinària industrial i bèlica... Inclús, i contra la voluntat de Guevara, l'URSS concedeix un préstec (a retornar naturalment) per al desenvolupament econòmic de Cuba. Guevara creu en l'ajuda mútua sense interesos entre els països que han traspassat la frontera del capitalisme i han entrat en el socialisme, on teòricament els països han superat l'afany de lucre i l'ajuda solidària als altres països és un deure moral, no una font d'explotació. Però la realitat era una altra, i a canvi de comprar la major part de la producció de sucre de l'illa, l'URSS va protegir els cubans de les urpes d'Estats Units (que van deixar de comprar a l'illa), i d'altra banda, va intentar, sense èxit, instal·lar unes bases de mísil nuclears en territori cubà, l'anomenada crisi dels míssils, que va tindre en vetlla al món durant el breu litigi entre les dos superpotències, en el que semblava que el món acabaria destruït per un apocalipsi nuclear.

2-A la cerca de "l'home nou" i el trencament amb Castro

Arribem al punt més crucial de la vida d'Ernesto Guevara. Després d'enlairar-se fins al cim amb la consecució de la revolució i tot el que va comportar, sorgeix el dubte en la ment d'un dels més grans pensadors del segle XX. Quina és la direcció que ha de seguir l'home respecte a si mateix i respecte als altres? Quin és l'ideal humanista que ha

de portar a la superació de les desigualtats en el *futur* segle XXI? S'està plantejant quina és la metodologia correcta per tal de portar la revolució a tots els racons del món, alhora fent-ho amb un plantejament generalitzat per a tots els voluntaris que estiguin disposats a lluitar fins al final, però també pensant en la seva trajectòria vital passada i futura. Ell mateix encarna l'esperit d'un *home nou*, que ha de ser el referent per a generacions futures de com a d'actuar una persona amb unes conviccions clares sobre la vida i les relacions socials entre persones i nacions.

Segons el mateix J.P.Sartre, que fa una visita de reconeixement a la revolució illenca, en "Che" Guevara, "és l'home més complet del seu temps", ja que segons ell, aquest era tan fidel a les seves paraules que la seva biografia i la història es fonien en un cos únic sense entrar en contradiccions ni incoherències. D'aquesta manera podem dir que el "Che" moldejava la revolució, però que alhora els esdeveniments d'aquesta el moldejaven a ell, fent variar la seva vessant teòrica i en conseqüència per a l'acció, fent canviar la vessant pràctica. Les accions i escrits del "Che" van ser fonamentals almenys en sis nivells: agricultura, indústria, política financera, estímul moral de la població, consciència revolucionària i política internacional.

Però les bones relacions de Castro amb l'URSS, o bé la dependència en molts aspectes d'aquesta federació de repúbliques, fan que les relacions entre ell i Guevara empitjorin. Estem a les acaballes de l'any 1964 i sembla que la revolució no avança en la direcció que dessitjaria Guevara. En un acte d'autocrítica, canvia la direcció dels seus escrits, i es dedica a buscar tots els punts febles en la situació de l'Estat i els errors que s'han comès en la contrucció d'aquest, cosa que va lligada a la socialització de l'economia. Cuba es veu atrapada entre dues superpotències que, converteixen el territori cuba i tots els aspectes que concerneixen a aquest a nivell polític en una lluita constant i una resituació estratègica de les peces de la Guerra Freda. Així Cuba que es volia alliberar del monocultiu de sucre, veu com se li tanquen les portes als productes d'Estats Units i a gran part del món, per l'imposició d'un bloqueig econòmic per part del *lliure mercat*, de manera que l'illa es veu obligada a vendre la seva moneda de canvi, el sucre, als països socialistes, com ara l'URSS, els quals vénen alhora als cubans els seus productes i màquines, de manera que és torna a crear el cicle *imperialista* en el qual els països més rics hipotequen els més pobres amb un comerç desigual. Tot i això poc a poc l'Estat socialista anava industrialitzant la nació de manera que prouïa ella mateixa els seus béns de consum, encara que d'una manera que mai ha arribat a ser completa (a nivell d'autarquia: no dependència d'altres països).

Els èxits es van succeïnt, i entre ells cal destacar el programa de treball voluntari, en el qual hi participen molts cubans per tal de tirar endavant la revolució. I entre ells s'hi troba freqüentment un dels impulsors del programa, el mateix Guevara, que passa a formar part de la pagesia durant la campanya de recol.lecció de canya de sucre. Però la consciència del nostre personatge no para de voler anar més enllà, el que més repudia

és la pasivitat del primer i principal Estat socialista, l'URSS, envers la consecució d'un món totalment socialista. Creu que tots els països que s'anomenen socialistes han de donar la mà a les diferents resistències que existeixen en els països capitalistes per tal d'enderrocar-los i erigir bastions comunistes que alhora ajudessin a altres pobles a alliberar-se. Dintre de tot aquest pensament hi va implícit l'impuls a l'eina bàsica que tenen el desfavorits per a la lluita: la guerra de guerrilles. L'URSS es limita en aquesta època a recolzar els diferents partits comunistes que existeixen arreu dels països desenvolupats i subdesenvolupats, però alhora conduint la seva política envers la lluita contra el capitalisme, volem dir: no s'impulsa la revolució sinó que es recomana la pacificació i el pactisme entre els bàndols capitalistes i socialistes dintre dels països on encara hi havia *lliure mercat*. D'aquesta manera el que s'intenta és crear una ambigüitat a nivell de política internacional, ja que en realitat l'URSS està estrangulada per la pressió econòmica de les nacions *lliures* encapçalades per Estats Units i Gran Bretanya, que acceleren la seva producció i millora tecnològica, ja que saben que un ritme tan revolucionat acabarà fent saltar la maquinària soviètica, en part per l'obsessió d'aquesta d'arribar al mateix nivell tecnològic en camps com l'armament o l'exploració espacial entre d'altres. El cert és que la coexistència pacífica no refreda la possibilitat d'una III Guerra Mundial, i l'estratègia és sobreviure a qualsevol preu.

Després de llargues deliberacions amb ell mateix, en Guevara arriba a la conclusió que ha arribat l'hora de marxar. Aquesta decisió respòn a que en l'horitzó, Guevara sempre a tingut present el deure de continuar l'alliberació d'Amèrica Llatina. Es per aquesta raó que en un moment donat va a parlar personalment amb el seu camarada Fidel Castro. En aquesta conversa que durarà 40 hores ininterrompudes, es debatran tots els aspectes de la present revolució, es recordaran els vells temps de la guerrilla a Sierra Maestra, s'entrevindrà el futur dels dos personatges, i finalment Castro, en un principi en desacord, accepta finalment la ferma decisió de Guevara de tornar a combatre per la revolució arreu on aquesta la cridi. Fidel donarà totes les facilitats a Guevara per marxar i així encetar de nou la guerra de guerrilles, de manera que disposarà a les mans d'Ernesto homes, armes i contactes per tal de poder continuar amb la lluita infinita: la de la alliberació dels homes de l'explotació de l'home per l'home.

“La arcilla fundamental de nuestra obra es la juventud: en ella depositamos nuestra esperanza y la preparamos para tomar de nuestras manos la bandera”

3-Exili al Congo i l'infern bolivià

Decidit en la seva posició de revolucionari internacionalista Guevara accepta com a primer destí el Congo, tot i que en realitat voldria haver anat a lluitar a Amèrica del Sud, la seva última aparició pública, és l'u d'abril de 1965, dia en que renúncia a tots els seus càrrecs i deixa Cuba en direcció a l'Àfrica. Durant els nou mesos que resideix a la selva

congolenya, el “Che” passa de l’esperança d’iniciar la revolta a l’Àfrica, al descobriment de que no tot són bones voluntats en el bàndol dels suposats *socialistes* centre-africans que lluitaven contra el dictador Thsombé. El primer obstacle l’idioma, el segon la manca de disciplina dels guerrillers autòctons, que amb facilitat canviaven de bàndol o obeïen a un o altre capdill de la guerra. Així amb el manual de la revolució cubana sota el braç, Ernesto i altres cubans intenten en va reproduir el mecanisme insurreccional que havia funcionat correctament a Cuba. Els territoris en mans de la guerrilla no estaven organitzats i poc a poc anaven perdent força contra l’Exèrcit, i Guevara cansat de la amoralitat dels pseudoguerrillers que miraven més pel seu individu que per la revolució, va decidir emprendre de nou el vol cap a altres fronts.

Així és com després d’un breu període a Europa en que salta de país en país, retorna a Cuba secretament, estem al març de 1966 i prepara el seu aterratge a Bolívia, lloc on serà per al novembre. Durant onze mesos un grup d’uns 30-40 voluntaris, entre bolivarians, cubans i d’altres països sudamericans, intentaran, amb en “Che” al capdavant, crear un territori autònom amb bases estabilitzades, d’igual manera que es va fer a Cuba. Però altres factors juguen en contra de Guevara aquesta vegada, el més crucial sens dubte: la coneixença per part de la C.I.A. de la presència de l’argentí a Bolívia, i la conseqüent intervenció d’aquest organisme en la captura del guerriller. El fet és que els serveis secrets americans varen subministrar a l’Exèrcit bolivià (en aquell moment comandat pel dictador Barrientos que havia pujat al poder el 1964) totes les armes i entrenament necessari per a la lluita contra la guerrilla organitzada. Es parla també de l’aïllament que patien els lluitadors enmig de la zona escollida: Ñancahuazú, una zona de valls selvàtiques, pics desèrtics i caudalosos rius. Però més important era l’aïllament respecte a la resta del món, tot hi que mitjançant vies poc convencionals es va poder transmetre un últim missatge del comandant, dirigit a la Tricontinental, una mena d’assemblea impulsada per ell mateix encarregada d’encetar el diàleg entre els països dels continents explotats pels imperialistes: Àsia, Àfrica i Amèrica.

Però el document més significatiu d’aquesta última època és el diari que escriurà fins al dia abans del final. En ell es relaten minuciosament totes les petites victòries de la

El “Che” al centre, envoltat per part dels seus combatents

RECOMPENSA
Se ofrece la suma de 50.000.-
Pesos bolivianos (Cincuenta millo-
nes de bolivianos), a quien entre-
gue vivo o muerto, (Preferible-
mente vivo), al guerrillero Ernesto
“Che” Guevara, de quien se sabe
con certeza de que se encuentra
en territorio boliviano.

El govern bolivià amb els diners d’EEUU no tenia problemes per oferir recompenses “milionaries”

guerrilla, però també els innumerables suplicis i pèrdues que hauran d'anar suportant els supervivents, que acabaran sent naufrags en el mig d'una terra que no els pertany, i en la qual cada cop si posicionen més combatents enemics. El cercle es va tancant però la resistència és ferotge, fins al punt de que el "Che" en l'últim dia escrit al diari (7 d'octubre) relata com es compleixen 11 mesos de lluita armada "sense grans complicacions". El dia 8 caurà en una emboscada a la Quebrada del Churo, els últims 17 supervivents que lluitaràn contra més de 100 soldats perfectament equipats. Però el "Che" ferit en combat, no mor lluitant, es portat a la Higuera, on després d'un interrogatori mor afussellat en contra de les ordres d'instàncies superiors. El mite acabava de nèixer, tenia 39 anys.

"Qué importa el lugar donde nos sorprenda la muerte; que sea bienvenida si nuestro grito de guerra ha sido escuchado y otra mano empuña nuestras armas y otros hombres se levantan para entonar los cantos fúnebres en el crepitar de las ametralladoras y de los nuevos gritos de guerra y de victoria."

**Última frase del missatge a la Tricontinental ,
maig de 1967.**

4- En record d'Ernesto Guevara de la Serna, la lluita continúa.

A mis hijos:

"Si alguna vez tienen que leer esta carta, será porque yo no esté entre ustedes. Casi no se recordarán de mí y los más chiquitos no recordarán nada. Su padre ha sido un hombre que actúa como piensa y, seguro, ha sido leal a sus convicciones. Estudien mucho para poder dominar la técnica que permite dominar la naturaleza. Acuérdense que la revolución es lo importante y que cada uno de nosotros sólo, no vale nada. Sobre todo, sean siempre capaces de sentir, en lo más hondo cualquier injusticia cometida contra alguien en cualquier parte del mundo. Es la cualidad más linda de un revolucionario. Hasta siempre, hijitos, espero verlos todavía. Un beso grandote un gran abrazo de papá"

Aquestes són les últimes paraules que Guevara dirigeix a la seva família que resideix a Cuba. A ella no li deixa cap bé material, està segur que l'Estat socialista vetllarà per la seva educació i benestar. Podem observar una última lliçó als seus fills, que lluitin contra tota injustícia amb totes les seves forces, però no només és un consell que dona als més íntims, sinó que es dirigeix a tots els fills de la Terra perquè s'esforcin a treballar contra les desigualtats del món capitalista.

Però cap a on dirigiria la lluita el "Che" si estigues entre nosaltres avui, any 2005? Possiblement enfocaria la lluita en els mateixos termes que en la seva època, per tant, en la necessitat d'eliminar qualsevol explotació de l'home per l'home (sempre amb l'imperialisme com a fase superior), a la que s'hauria d'afegir -en el context actual- el deure d'erradicar qualsevol explotació de la naturalesa per l'home. Però estaria d'acord

en lluitar amb les armes contra uns enemics cada cop més implacables? Amb tota seguretat si, ja que al llarg de tot el seu desenvolupament personal, ha anat creant una consciència en base a que *“la coexistencia pacífica entre naciones no engloba la coexistencia entre explotadores y explotados, entre opresores y oprimidos”*, com resumeix aquesta frase dita en el seu discurs davant les Nacions Unides. Un altre extracte acaba per confirmar que l'única manera per al “Che” d'aconseguir la victòria és mitjançant la violència:

“Los combates no serán simples combates callejeros, de piedras contra gases lacrimógenos ni huelgas generales pacíficas... ; será una larga lucha, sangrienta, cuyo frente se abrirá por las guerrillas, en las ciudades y pueblos destruidos por los bombardeos enemigos. Nos empujan a esta lucha; no hay alternativa; tenemos que prepararla y tenemos que decidirnos a emprenderla.”

Sens cap mena de dubte el debat interior d'Ernesto es centraria bàsicament en aquest punt, ja que les condicions exteriors no tan sols no han canvia de rumb, sinó tot el contrari, cada cop el capitalisme s'extremitza fins a cotes abans inimaginables. Per això és important fer aquest tipus de reflexions, i més per a aquells que han agafat el revolucionari com a referent de lluita, o com a exemple moral de com s'ha de comportar conseqüentment una persona amb les seves idees, al marge de l'ús de la violència.

Així malgrat tot l'idea més important del “Che” és que la revolució ha de ser permanent, des d'allà on estiguem situats, en qualsevol moment de la història, des de la nostra posició, em de continuar contruint un món millor amb els fonaments ben sòlids, sense traïr els nostres inicis, estem parlant de ser fidels a l'home, no d'obligar-lo, de que la voluntat sorgueixi per ella mateixa de cada individu, d'una forma pura, mai imposada.

Per tant l'únic que cal esperar de qui hagi llegit aquest extens article, és que agafi les seves idees i les posi a la pràctica, **fins a la victòria sempre!**

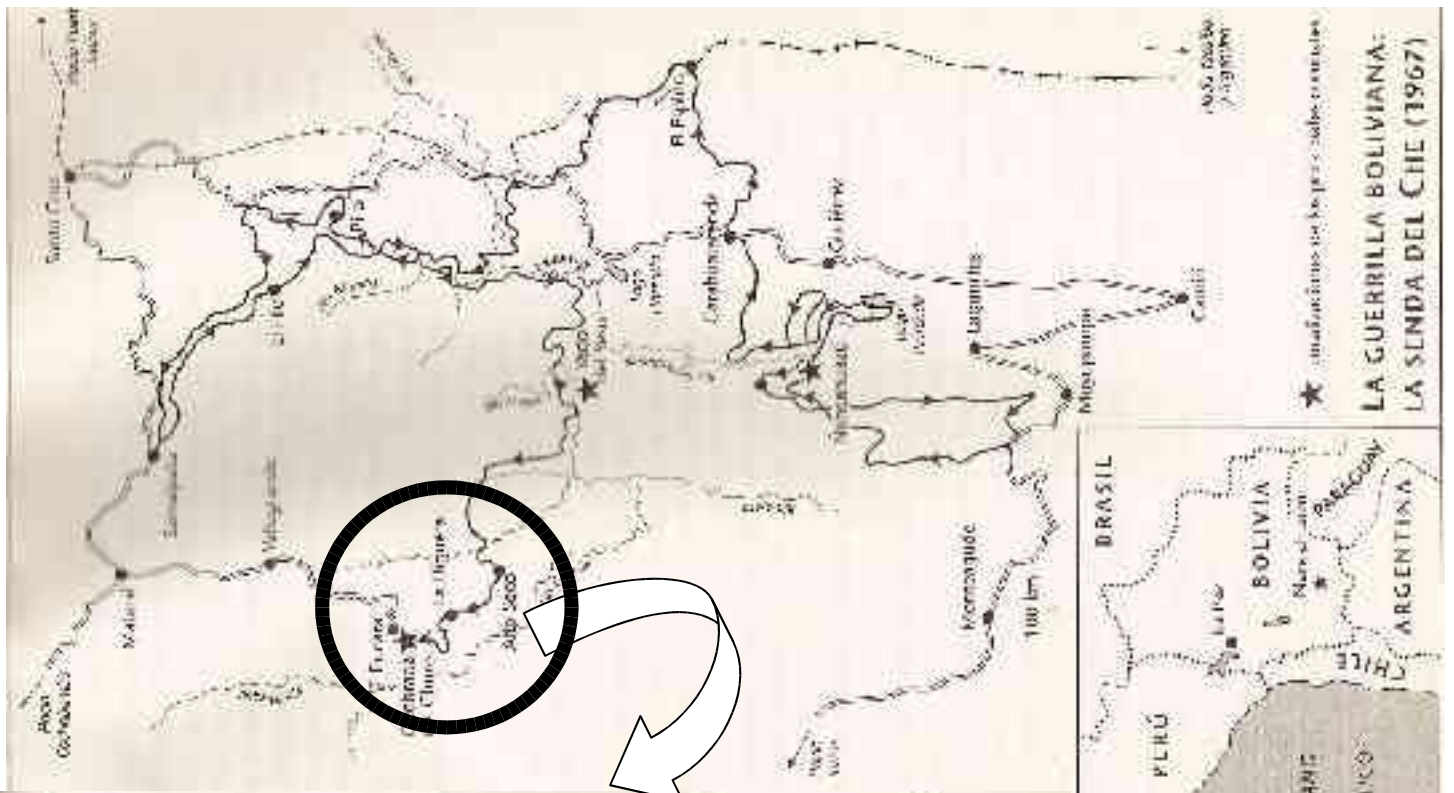
Documents disponibles a la Llibreria Llibertària

- E. **“Che”Guevara:** :“Diarios de motocicleta
- E. “Che”Guevara: “Guerra de Guerrillas”
- E. “Che”Guevara: “Pasajes de la guerra revolucionaria”
- E. “Che”Guevara: “Diario de Bolívia”
- E. “Che”Guevara: “Discursos” (consultar)
 - “Que debe ser un joven comunista”
 - “Una actitud nueva frente al trabajo”
 - “Discurso ante las Naciones Unidas”
- E. “Che”Guevara: “Artículos” (consultar)
 - “El socialismo y el hombre en Cuba”
 - “Mensaje a la Tricontinental”
 - “Ideología de la Revolución Cubana”
- E. “Che”Guevara: “Cartas” (consultar)

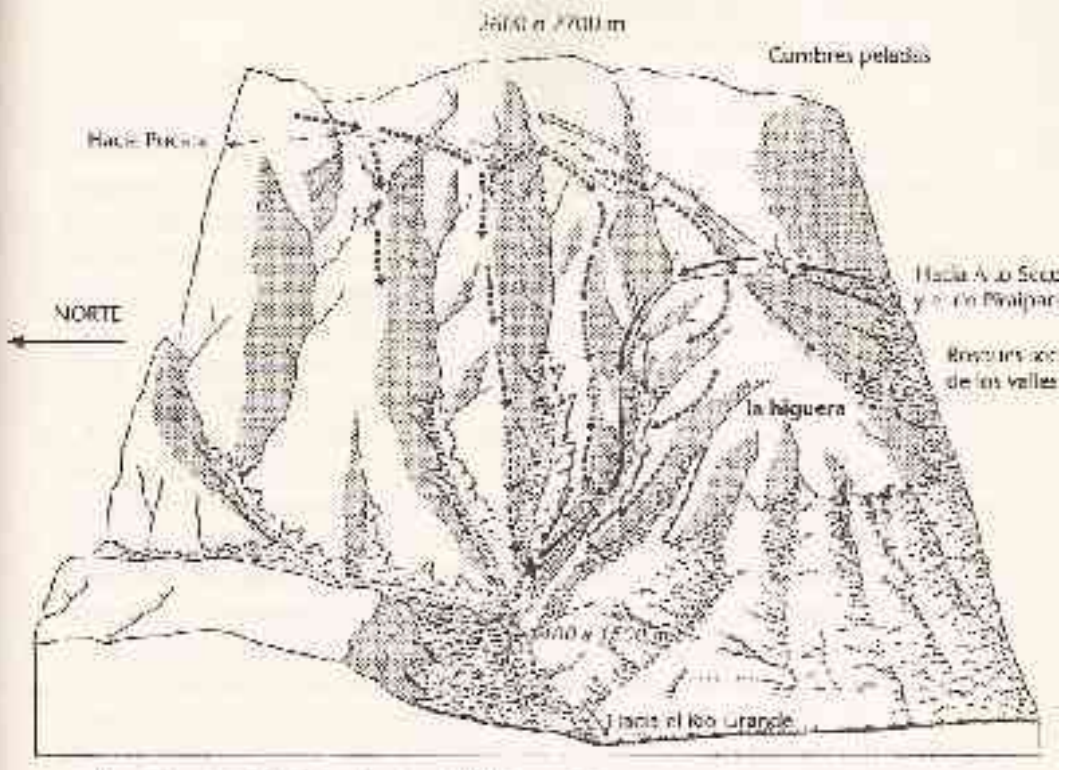
19

Per ampliar coneixements

- “Diarios de motocicleta” (pel.lícula)
- “Ernesto Guevara, más conocido como el “Che” ” Ignacio Taibo II
- “CHE” J.L.Anderson
- “Che Ernesto Guevara una leyenda de nuestro siglo” Pierre Kalfon
- “Radiografía del Che” E.Salgado
- “Mi amigo el Che” Rojo R.
- “Mi amigo Guevara” Rojo R.
- “La ruptura con Castro” Rojo R.

ÚLTIMO COMBATE: LA QUEBRADA DEL CHURO Y LA HIGUERA

- ★ Emboscada del 25 de septiembre de 1967
- ← Refugio de Che en
- Refugio del Che en la Quebrada del Churo (Potosí)
- ↖ Movimientos planeador
- ↔ Movimientos de las tropas
- ★ Último combate (8 de octubre de 1967)

